GÂNDIREA FILOSOFICĂ ÎN OPERA LUI MIRON COSTIN: ASPECTE ONTOLOGICE, ETICE ŞI UMANISTE

Angela CALMÎC, Facultatea de Istorie şi Filosofie

This article is considered philosophical thought in the of Miron Costin, manifested by ontological issues, ethics and humanities.

Examining the philosophical ideas of the work time, the author argues both the essence and value of place as such, and the fact that they were able to explain the significance of many events and historical facts cardinal who followed in subsequent periods, including contemporary. According to the author proverbs, maxims and aphorisms used in opera, as elements of traditional culture expresses popular philosophical wisdom, experience of life, the collective mentality of the Romanian people, as the paper used signs and symbols as elements of traditional culture through which are explained different natural and social phenomes and processes.

Actualitatea temei constă în faptul că studierea trecutului istoric, a moştenirii spirituale a neamului românesc este o problemă stringentă care demonstrează că atât prezentul, cât şi viitorul societăţii pot fi concepute mai profund în cazul examinării multiaspectuale a trecutului. Şi drept confirmare sunt însăşi dimensiunile secolului XXI, care necesită o cercetare valorică mai amplă, în cazul când cuprinde şi investigaţiile privind trecutul nostru istoric. Şi anume, în această perioadă este evident faptul că oamenii au o mare nevoie să cunoască purul adevăr despre trecutul istoric, despre spiritualitatea lui.

În acest context, opera lui Miron Costin reflectă trecutul istoric al poporului nostru exprimat în diferite lucrări, în care istoria este examinată ca subiect de meditaţie filosofică şi expusă în cursul anilor, şi vieţile domnitorilor. Anume trecutul, operele ce ne reflectă mentalitatea, precum şi concepţiile despre lume şi despre viaţă, modul adecvat de cugetare al poporului în evoluţia lui istorică sunt un suport necesar şi deosebit de util, dar şi determinant în procesul de devenire şi afirmare umană. Oamenii concep condiţiile social-

economice şi spirituale într-un sens mai profund şi mai convingător numai în cazul când posedă, când însuşesc anumite informaţii şi concepte din trecutul istoric şi, îndeosebi, aspectul de caracter spiritual.

Astfel, valoarea trecutului istoric expus în operele lui Miron Costin: „Letopiseţul Ţării Moldovei", „De neamul moldovenilor", „Istoria Ţărilor Moldovei şi Munteniei", „Poema polonă", „Viaţa lumii", descriu cursul anilor şi vieţilor domnitorilor exprimând un şir de idei filosofice şi umaniste, în special referitor la latinitate, la originea şi unitatea neamului românesc. Astfel, cărturarul expune aceste evenimente şi fapte, atribuindu-le o anumită valoare filosofică, ţinând cont şi de faptul că a fost martor ocular al multor evenimente, ceea ce-i permite să se manifeste ca judecător şi călăuză în procesul de cunoaştere a gândirii româneşti (inclusiv a celei din cronografia naţională). În aşa mod, cunoaşterea trecutului spiritual istoric devine o problemă importantă a cunoaşterii, în general, constituind un aspect valoros al studierii moştenirii spirituale a lui Miron Costin.

Ca rezultat al studierii gândirii filosofice a lui Miron Costin, concluzionăm că cronicarul realizează prin opera sa un deosebit act de cultură, completează gândirea filosofică naţională cu noi idei în perioada respectivă, oferă surse de inspiraţie pentru scriitorii de mai târziu, contribuind la dezvoltarea istoriografiei, limbii şi literaturii, la formarea conştiinţei naţionale etc.

Lucrarea dată este necesară pentru studierea amplă şi profundă a gândirii filosofice din Ţările Române, şi faptul în cauză este confirmat chiar de Miron Costin, care într-un mod destul de convingător i se adresează cititorului: „Puternicul Dumnezeu, cinstite, iubite cetitoriule, să-ti dăruiască după aceste cumplite vremi anilor noştri, cândva şi mai slobode veacuri, întru care, pe lângă alte trebi, să aibi vreme şi cu cetitul cărţilor a face iscusită zăbav, că nu este alta şi mai frumoasă şi mai de folos în toata viaţa omului zăbavă decât cetitul cărţilor".

Şi anume patriotismul l-a determinat să depăşească „cumplitele vremii", pentru ca adevărul despre originea poporului nostru să pătrundă în universalitate („să scot lumii la vedere") şi să rămână în eternitate.

Teza în cauză demonstrează şi dorinţa că, asemenea altor popoare mari, şi românii trebuie să-şi cunoască etnogeneza: „Îndemnatu-m-au multu lipsa de ştiinţa începutului acestii ţări (...) toate alte ţări ştiindu începuturile sale".

Astfel, ne dăm bine seama că din „Predoslovie către cetitoriu" se desprind înaltele trăsături morale ale autorului: patriotismul, dorinţa nestrămutată de a face parte dintr-un neam de origine aleasă, de responsabilitate în faţa posterităţii, de sentimentul adevărului.

În aşa mod, valoarea studierii temei în cauză evidenţiază, de asemenea, că elementele culturii tradiţionale, cum sunt maximele, proverbele şi aforismele expuse într-o formă laconică interogativă şi generalizatoare de fapt exprimă şi anumite concepte filosofice importante privind cunoaşterea lumii, a func-

ţionării societăţii, a vieţii oamenilor (proverbele, maximele şi aforismele sunt o reflectare şi o apreciere a evenimentelor şi faptelor istorice).

Semnele şi simbolurile utilizate în opera lui Miron Costin explică esenţa diferitor fenomene şi procese sociale (cutremure de pământ, ierni geroase, veri secetoase, apariţia unor comete, anumite schimbări sociale etc.), contribuind astfel la o cunoaştere filosofică mai profundă a unor elemente de gândire abstractă.

Accentuăm şi faptul că dimensiunile „spaţiale-temporale" sunt redate în operă prin noţiunile de „loc" şi „vreme", acestea reprezentând raporturi existenţiale concrete ale lumii obiective. M.Costin argumentează că lumea în ansamblu constituie o totalitate de relaţii spaţiale temporale aflată în permanentă dezvoltare. Scurgerea firească a timpului în operă, descrierea cursului anilor şi vieţile domnitorilor, a unor evenimente, procese sau fenomene capătă un adevărat sens filosofic.

Din conţinutul operei rezultă şi concluzia că caracterul schimbător al dimensiunilor spaţiale-temporale a influenţat în mod substanţial şi fizionomia neamului românesc (limba, portul naţional, denumirile de oraşe, râuri etc.).

Referindu-se la cauzalitate, M.Costin menţionează că aceasta îndeplineşte un rol determinant în activitatea oamenilor şi a funcţionării societăţii. Sunt evidenţiate trei tipuri de cauzalităţi: naturală, socială şi divină. Concomitent, se remarcă că în istorie se manifestă cauze naturale şi sociale, iar unele evenimente şi fapte istorice au semnificaţia în experienţa seculară, în scopurile concrete ale oamenilor, dar şi în parcursul firesc şi logic al istoriei.

Din conţinutul operei lui M.Costin deducem şi teza că trăsătura determinantă a fizionomiei morale a societăţii este viaţa moral-creştină, având scopul sacru de a călăuzi viaţa spirituală şi morală a oamenilor. De aici rezultă că păcatul şi pedeapsa ca dimensiuni dominante ale vieţii moral-creştine constituie orice început şi orice sfârşit al vieţii oamenilor. Apărarea credinţei creştine de fapt este fapta morală călăuzitoare, devenind temelia existenţei noastre în timp şi în spaţiu. Un loc important în operă îi revine examinării unor aspecte ale existenţei sociale, precum sunt dezvoltarea societăţii, organizarea politică, structura socială a societăţii, esenţa şi funcţionarea legilor sociale, semnificaţia războiului şi a păcii, a faptelor istorice, a esenţei patriotismului, a personalităţilor proeminente în istorie.

În concluzie, subliniem că opera lui M.Costin este dominată de un adevărat umanism care exprimă încrederea în om ca fiinţă raţională, în posibilităţile lui creatoare, în tendinţa şi în scopul de a pătrunde în esenţa lumii şi de a o transforma. Caracteristic pentru umanismul românesc este examinarea originii de limbă, de neam, de latinitate, de interese comune a întregului neam românesc.